

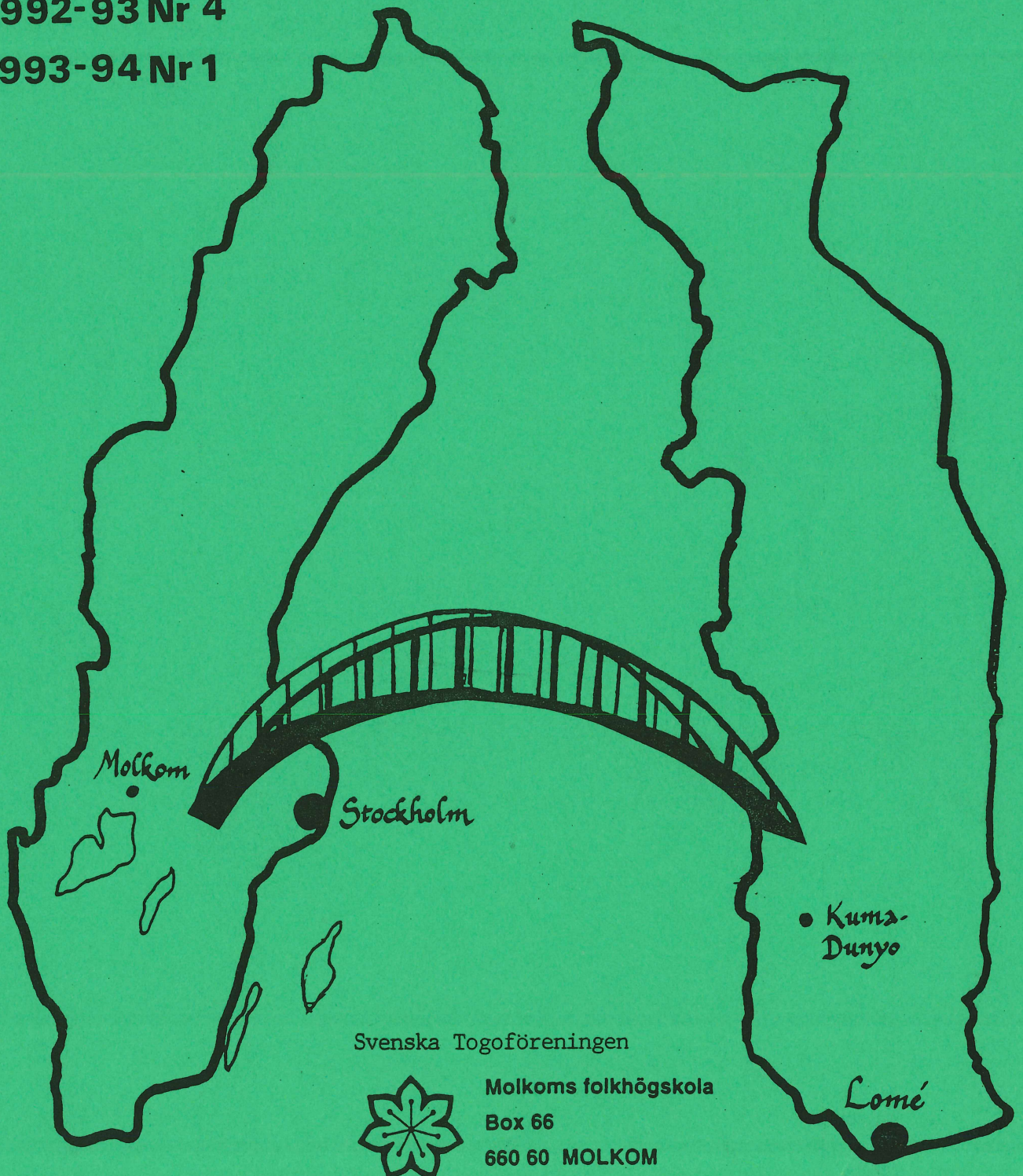
AGBLE!

43

"AGBLE" betyder fält på ewe-språket. "AGBLE!" = Till fälten!, Till arbetet!, Kom igen!

1992-93 Nr 4

1993-94 Nr 1

Svenska Togoföreningen

Molkoms folkhögskola
Box 66
660 60 MOLKOM

Till våra läsare

Vi beklagar den långa förseningen av AGBLE!. Den beror på flera olika saker. På oroligheterna i Togo försenades vår avresa i januari nästan en hel månad. Vår återkomst till Molkom blev också ca en månad senare än normalt samtidigt som vårterminen slutade en vecka tidigare än normalt. Tiden blev alltså för knapp för att få AGBLE! klar.

Jag fick överta en bunt med manus med förhoppning om att få tid att färdigställa ett AGBLE!-nummer under sommaren. Sommaren förlöpte dock inte som planerat.

Jag företog en extra resa på tre veckor till Togo via Ghana. Genom möten med lokalkommitténs ordförande, comptablen och snickarläraren kom inbjudan att sända två elever till Molkom direkt i deras händer. De lovade att så snabbt som möjligt se två elever, trots att centret ännu var stängt.

Vid besök på UTB:s huvudkontor i Lomé fick jag information om de transaktioner som förekommit på det hemliga kontot, som rektor för CRASE öppnat vid sidan om det ordinarie kontot för lärarlöner. Era om detta i kommande nummer av AGBLE!.

Jag gjorde även ett besök på DJASE:s nya kontor och träffade den nye chefen för DJASE. Han lovade arbeta för att få reda i CRASE:s ekonomiska skötsel, speciellt utbetalningarna av lärarlöner. Men först skulle presidentvalet äga rum (25/8)...

Problemen har fortsatt in på höstterminen. Man har uppenbarligen varit oense om valet av de två eleverna, som skulle komma hit. Efter ett första val har man ändrat sig två gånger, vilket medfört förseningar och ombokningar av flygbiljetter. När de slutligt utvalda äntligen kom till Arlanda den 5/10, blev de återsända till Togo av Arlandapoli- sen! Mera om även detta i kommande nummer av AGBLE!.

Detta var några orsaker till hur detta blandade nummer av AGBLE! kommit till. Det är årets kurs som trycker det sista numret av fjolårets AGBLE! tillsammans med att de presenterar sig själva.

RSMÖTET

Vi har uppsnappat att Sv Togoföreningens årsmöte kommer att äga rum första advent-helgen på Mora folkhögskola. Om vi inte himmer ut med nästa AGBLE! innan dess, uppmanar vi intresserade medlemmar att kontakta Mora folkhögskola eller Håkan i Molkom för närmare detaljer.

Gåvoredovisningen

åtföljs denna gång inte av någon utgiftsredovisning. Den kommer nästa gång och får då omfatta båda de aktuella perioderna. Orsaken är att bokslutet är under utarbetande. Dock kan sägas, att utgifterna under den gångna perioden varit relativt små och ryms under kontona administrationsutgifter och information. Detta beror på det poli-

tiska läget i Togo, som gjorde att vi inte kom till CRASE och inte hade anledning att bekosta något rörande centret. På grund av strejken har också utgifter för löner uteblivit. Här kan man dock få vara beredd på retroaktiva utbetalningar, när läget blivit normalt, och vi vet den allmänna lönepolitiken i samband med strejken.

Mats M.

A nos lecteurs

Nous regrettons beaucoup ce retard d'AGBLE!. Ça dépend de différentes choses. A cause des problèmes politiques au Togo notre départ (au Ghana) était un mois en retard ainsi que le retour à Molkom. A cet effet le temps n'était pas suffisant pour imprimer l'AGBLE! avant la fin du course.

On m'a laissé en main un paquet de manuscrits avec l'espoir de trouver une occasion pendant l'été. Mais l'été n'a pas passé comme prévu.

Entre autres j'ai fait un voyage privé de trois semaines au Togo via Ghana. Par des rencontres avec le président du comité local, le comptable et le secrétaire du comité local, je m'ai assuré que les lettres d'invitation au deux apprentis de venir à Molkom était arrivées. Les trois avait promis de vite choisir le deux apprentis malgré que le centre était toujours fermé.

Dans un contact avec le chef-controlleur à l'UTB à Lomé j'ai reçu l'information des transactions du compte secret, ouvert en dehors du compte pour les salaires des encadreurs. Nous allons vous informer de cette affaire dans un prochain numéro d'AGBLE!.

J'ai aussi visité le nouveau bureau de la DJASE et rencontré le nouveau directeur de la DJASE. Il a promis de faire son mieux pour mettre en ordre la gestion financière du centre, notamment la gestion des comptes à l'UTB à Kpalime.

Les problèmes ont continué de nous déranger en Septembre et Octobre. De toute évidence on est en désaccord entre le comité local, la direction du centre et les encadreurs concernant le choix des deux apprentis allant à Molkom. Après le premier choix on a changé le choix deux fois, ce qui a causé des retards et changements des billets d'avion. Quand les deux finalement choisi étaient venus à Arlanda ils étaient placés dans un centre de détention avant le renvoi au Togo. Encore de cette affaire dans un prochain numéro d'AGBLE!.

Voilà la raison de ce numéro en retard, un mélange entre le dernier numéro de 92/93 et le premier numéro de 93/94.

LA REUNION ANNUELLE

La réunion annuelle de l'Association Suédoise pour le Togo aura lieu le 27-28 Novembre 1993 à Mora folkhögskola.

Mats M.

AGBLE!

AGBLE! är en informationsbulletin för i första hand Svenska Togoföreningens medlemmar och stödare av byfolkshögskolan Foyer Rural/CRASE i Togo, Västafrika. AGBLE! ges ut av deltagarna i u-landskursen "Folkbildning och livsvillkor i u-land" vid Molkoms folkhögskola. Kursen görs i samarbete med Svenska Togoföreningen och tre månader av kurstiden är förlagd till CRASE i Kuma-Dumyo. I AGBLE! vill vi informera om utvecklingen vid CRASE och i kommunen Kuma, om Svenska Togoföreningens arbete och om vad vi gör i vår kurs.

Tsito, Ghana 1993

Tsito sett med svenska ögon

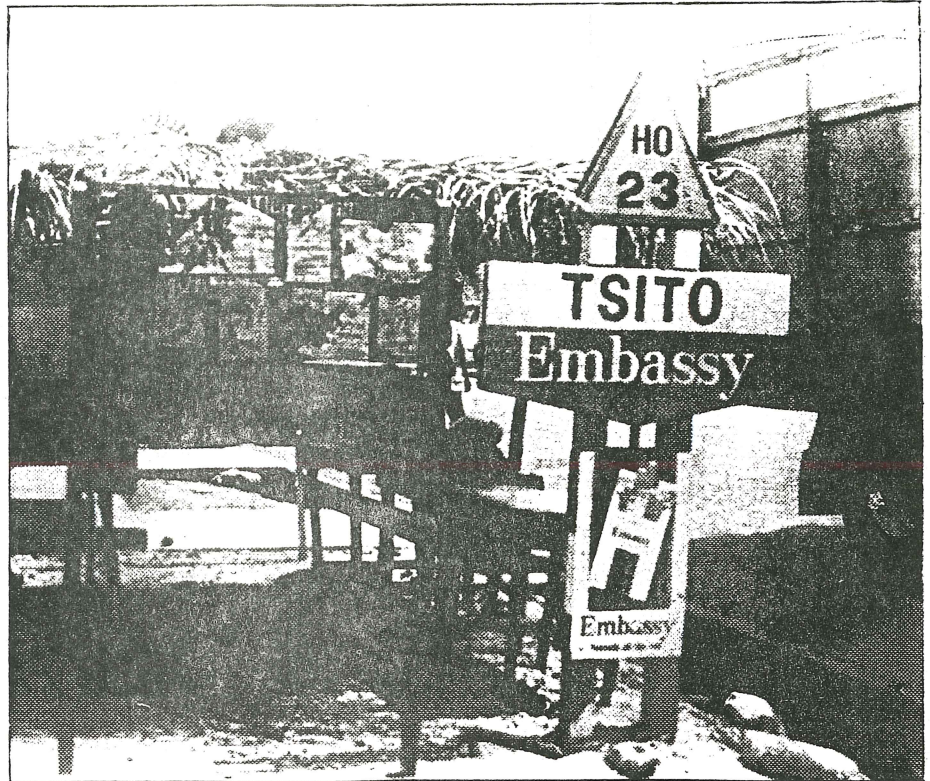
Det var meningen att vårt arbete skulle bli en jämförelse mellan Molkom och Kuma-Dunyo men istället fick det bli Tsito. Vi hoppades hela tiden att situationen i Togo skulle förbättras så att vi skulle få möjlighet att komma till CRASE men Tsito var en upplevelse som vi inte vill vara utan.

Byborna var väldigt öppna och tillmötesgående och vi fick en bra kontakt med Kwami Ntow som förklarade afrikanska traditioner och företeelser med stor entusiasm.

Ghana är indelat i 10 regioner och Tsito är beläget i Awudome-distriktet som ligger i Volta-regionen nära Togo. I byn bor det ca 4000 människor, ungefär lika många som i Molkom. Alla familjer är indelade i klaner och i Tsito finns 8 klaner med tre familjer i varje. Varje klan har en chef och de lyder under hela Tsitos chef. Han och de andra bycheferna i Awudome distriktet lyder under en Paramount chief.

Numera finns det också en kvinnlig motsvarighet till klancheferna. De organiserar framför allt vattenfrågor t.ex. rening av dammar och naturligtvis också kvinnofrågor. Kristendomen är i Voltaregionen den dominerande religionen. Det finns därför ett stort antal olika kyrkliga samfund. Bara i Tsito finns det 15 olika. De är mycket aktiva inom det kyrkliga livet och på söndagarna går i princip alla till sin respektive kyrka. Många går också flera dagar i veckan. Det är glada och livfulla gudstjänster där man sjunger och dansar väldigt mycket.

På skolan bodde vi två och två i elevbostäderna som var utrustade med både dusch och toalett. I Togo skulle det blivit alla i samma rum, hinkar med vatten och ett hål i golvet 150m bort från bostaden. Vi skulle kommit in i det afrikanska dagliga livet på ett annat sätt om vi vistats på CRASE eftersom de är vana med att det

Bilstationen i Tsito. Som synes är det ett visst cigarettmärke som sponsrar vägskiytarna i Ghana. Dess namn syns också mycket bättre än själva ortsnamnen.

The trotro station in Tsito.
La station à Tsito.

kommer en grupp svenska studenter varje år. Men som sagt, de erfarenheter och upplevelser som vi fått vill vi inte vara utan.

Anna Sedvall och Pia Kollin

Awudomes namn

Följande historia var trycket på ett omslagspapper åt några tomater vi köpte en dag i Tsito: Awudomefolket lämnade Notsie (Notse) tillsammans med en grupp av ewefolket som i Togolesiska Republiken var kända som "Kpeles" och de (Awudomes) var också kända för att ha bott tillsammans med dem vid den dåvarande platsen för Kpeles bosättningar i Togo. Det var i Kpele som Awudomefolket fick sitt namn Awudome. Innan dess var de bara en del av Kpelefolket. Namnet Awudome förtjänade som ett resultat av en sorglig

och olycklig incident i Kpele. Det kan ha funnits andra bidragande orsaker till deras avfärd från ursprungsorten, men följande händelse markerade slutet på deras vistelse i Kpele. Berättelsen säger så, att några män från en Kpeleklan vid ett tillfälle blev oerhört fulla. När de, i deras förvirrade tillstånd, såg en gravid kvinna gå förbi, började de att argumentera huruvida barnet i hennes mage var en flicka eller en pojke. Diskussionen mellan de fulla männen blev så hetsig att de hämtade tillbaka kvinnan dit där de satt och dryftade saken. För att kunna bestämma sanningen i frågan där och då, skar de upp hennes mage för att få veta exakt vad som fanns inuti henne. Händelsen var så sorglig och uppseendeväckande att de andra klanerna bestämde att dessa män och deras familjer måste bort, i syfte att undvika fortsatta skändligheter i framtiden. Samtidigt fick klanen, som dessa kriminell-

la män kom ifrån, öknamnet "Awui-Domeawo" (=folk som med lätthet kan skära upp magen på en gravid kvinna för att kolla könet på ett oskyldigt foster). Det nuvarande namnet Awudome är helt enkelt en förfinad version av öknamnet de fick i Kpele.

Anns Sedvall och Pia Kollin

En kvinna i Tsito

Det är tidigt på morgonen, klockan har ännu inte slagit fem, men det vet inte Sara för hon har ingen klocka. Men hon måste gå upp nu för att hinna med allt som ska göras under dagen. Hon går ut på gården och ser sig omkring, det är tyst där ute. Hon känner hur det sparkar till lite i hennes mage, hon väntar sitt femte barn. Det var inte så länge sedan hon slutade att bära den minsta på ryggen. Nu är det dags att göra frukost åt de andra i familjen. Hennes spis består av tre stenar med en gryta ovanpå. Hon håller vatten i grytan och tänds eld under den. När vattnet kokar lägger hon i paket av majsblast som är svept runt majs-korn och jordnötter. Medan det kokar går hon in och vecker de andra. Efter frukosten får barnen hjälpa till med att sopa gården. De har små korta kvastar som tvingar dem att gå böjda framåt hela tiden. Det är ljust ute nu, Sara tar med sig sin hacka och korg, den bär hon på huvudet. Så ger hon sig av till ett av sina fält. De ligger långt bort från byn. Hon får gå en hel mil för att komma fram. Saras fält är svårt att hitta för en icke afrikan, de smälter in i den omgivande vegetationen. Hon har fått bruksrätten till dem efter sin mor. Fälten är bara hennes, så hon får bestämma vem som ska bruka dem efter henne. Sara börjar arbetet med att ta bort ogräs och luckra upp jorden runt plantorna. Det är hårt och tungt arbete, hon får hela tiden gå framåt-böjd. När hon har rensat färdigt fyller hon sin korg med majs och kokbananer. Det värker i ryggen

så hon sätter sig ner en stund för att vila. Den blir inte så lång, hon måste samla ihop ved. Hon hygger av torra trädgrenar och binder ihop till knippen, dessa lägger hon i korgen ovanpå matvarorna. Sedan lyfter hon upp korgen på huvudet. Bördan väger

Då vår vistelse i Tsito beräknades bli långvarig, gjordes ett besök hos chefen, för att vi skulle introduceras i stan. The Swedish group together with traditional chiefs of Tsito. Le groupe suédois ensemble avec les notables de Tsito.

En av äldermännen utför drickoffer vid besöket hos chefen av Tsito.

From the ceremony in the house of chief of Tsito.

Un notable fait la libation chez le chef de Tsito.

minst 40 kg. Nu bär hon korgen på huvudet hela den långa vägen hem. Klockan är ungefär tre när hon kommer hem. Hon ser att fler kvinnor har kommit tillbaka från sina fält med mat och ved. Nu börjar arbetet med att förbereda maten. Sara lägger kok-

bananer och kassava i sin mortel. Det är ett tungt arbete morteln är nästan två meter lång. Hon får hjälp av ett av barnen som då och då vänder och stänker vatten på degen. När degen är klar lägger hon den i grytan tillsammans med lite

Mor och son: Sényé med lille Robert.
Sényé avec son fils Robert "Bobo".

grönsaker. Barnen får passa grytan medan hon hämtar vatten. Hon är lyckligt lottad, hon har bara 20 minuters väg att gå ner till floden där hon och de andra kvinnorna hämtar vatten. Hon måste hämta ca 20 liter vatten som ska räcka till matlagning, hygien och till familjens får. Hon lyfter upp det tunga vattenkruket på huvudet och går hem. När hon kommer hem är det dags att äta, hon delar ut maten åt var och en. Nu är det mörkt så hon tänder en oljelampa inne i huset. Elden brinner fortfarande så hon passar på att diska i ljuset från elden. Så tvättar hon barnen och sig själv. Klockan är över 22.00 när hon lägger sig på golvet och drar sovygget över sig. I morgon väntar en ny dag och alla dessa arbetsuppgifter som måste utföras på nytt.

Så här kan en kvinnas vardag ut på den afrikanska landsbygden. De flesta arbetsuppgifterna sköts av kvinnorna, både i hemmet och i produktionen. För att klara det hårda arbetet behöver kvinnorna hjälp av sina döttrar. Det finns flickor som är under tio år som måste jobba mycket hårt. I medelåldern är kvinnorna kroppsligt utslitna och många är psykiskt uttröttade pga överarbete. Man skulle kunna hjälpa kvinnorna på olika sätt med arbetet. Om varje by tex fick en kvarn skulle det hårda

arbetet med den tunga morteln försvinna. En vattenledning skulle också spara mycket arbete. De slipper gå långt och de behöver ej bära tungt på huvudet. Energisnåla spisar vore också bra. Då slapp kvinnorna leta efter och bära hem så mycket ved. Det skulle också vara till fördel för miljön, eftersom det på många håll i Afrika börjar bli vedbrist. Kvinnornas situation varierar från land till land, by till by.

Det ska också sägas att den yngre generationen hjälps åt mer i dag, män och kvinnor arbetar tillsammans.

Susanne Borg

Flyktingsituationen

Det är en strid ström av flyktingar från Togo. Vid tidpunkten för vår hemresa var siffran närmare 300000. Vilket för övrigt märktes tydligt i Lome. Någon mera öde och folktom huvudstad har jag aldrig sett. Det fanns inte en människa ute på gatorna. Även i Duno och Adame syntes tydligt strejken av. Folk som vanligen arbetade inne i Lome och på andra håll, hade nu återvänt hem för att kunna överleva. Många var hårt drabbade - ibland hela familjer. De har inte fått någon lön sedan november. I Kpalime var det lugnt medan jag var där, men via ryktesvägen fick jag sedan höra att militären gjort en raid genom staden endast två dagar efter det att jag lämnat Togo. I byn Tsito i Ghana, där vi bodde, fanns åtskilliga Togolesiska flyktingar. Vi svenskar räknades för övrigt också in i flyktingskaran. Detta var något som Ghana tjänade på. Desto fler flyktingar - desto större biståndshjälp från FN. Vilket naturligtvis även kom oss till nytta - vi fick oss tillsänt 100 kilo ris. Det skulle man kunna säga vara ett praktiskt exempel på ett aktivt biståndsarbete.

Sune Sjöqvist.

Barn

I Sverige dör 6 av 1000 födda före 1 års ålder. I hela världen dör 70 barn av 1000 födda före 1 års ålder. I Afrika är varannan människa ett barn under 15 år. Vart femte barn dör före 5 års ålder, vart 10:onde före sin första födelsedag. Bara vart femte barn får någonsin gå i skola. Varje sekund föds här på jorden tre barn, varje minut kommer över 200 barn till världen. Katastrofer som barnadödlighet, svält och undernäring är vanligt förekommande i Afrika och det drabbar alltid barnen först. I Ghana är det dock inte ofta förekommande rubriker. Jämfört med Sverige är Ghana på många sätt ett fattigt u-land men i jämförelse med tex Etiopiens svältdrabbade områden är Ghana ett rikt och välmående land med goda förutsättningar till utveckling.

FN-KONVENTIONEN OM BARNS RÄTTIGHETER.

"Barn är individer med egna rättigheter. Vid alla åtgärder som rör barn, skall barnets bästa komma i främsta rummet."

Detta står skrivet i konventionen om Barnets Rättigheter som antogs av FN i november 1989. Konventionen innebär att det nu finns något som kan liknas vid en internationell lag för de stater i världen, som ansluter sig till den. Sverige godkände konventionen i juni 1990 som ett av de första länderna i världen. Den trädde i kraft internationellt den 2 september 1990. Konventionen gäller alla barn, dvs alla människor under 18 år, oavsett ras, kön, social börd, språk, religion eller handikapp. Det finns tre grupper av rättigheter:

1) Rätten till liv och utveckling : rätten att överleva hot från sjukdomar och brist på föda. Rätten till hälsa och sjukvård. Rätten till skolgång.

2) Rätten till trygghet och skydd : rätten att leva i en familjekrets. Rätten till skydd mot varnvård och övergrepp. Rätten att skyddas mot barnprostitution, exploaterande barnarbete eller soldat tjänst.

3) Rätten att uttrycka sin mening i frågor som rör barnet självt: Rätten att bli hörd av domstol och myndigheter. Rätten till yttrande- och föreningsfrihet.

FÖRVÄNTAD BEFOLKNINGSUTVECKLING I
8 AFRIKANSKA LÄNDER (I MILJONER):

Land	1980	2000
Zimbabwe	7	15
Kamerun	8	14
Elfenbenskusten	9	16
GHANA	12	23
Kenya	16	37
Tanzania	19	37
Zaire	28	52
Nigeria	85	172
TOTALT	184	344

RÄDDA BARNEN

"Rädda Barnen är en partipolitiskt och religiöst obunden organisation som kämpar för barnets rättigheter. Rättigheterna finns fastlagda i en FN-konvention. Rädda Barnens arbete för barnets rättigheter bedrivs genom konkret bistånd till de mest utsatta barnen i tredje världen och i Sverige genom opinionsbildning för att sprida kunskap om barnets rättigheter".
Rädda Barnens ordförande är Karin Söder. Generalsekreterare är Lennart Lindgren.

DOPET

Skälva dopet sker i kyrkan. Sitt namn får man efter vilken veckodag man är född på. Det är alltså viktigare att veta vilken veckodag man är född på än vilket datum eller år. Man ser heller inte födelsedagar som något viktigt att fira. Många har alltså likadana namn och för att lättare kunna skilja på personerna används efternamnet ofta som tilltals namn.
Många har också västerländska förnamn som Michael och Veronica, men också med ett direkt kristet budskap som Patience, Happy eller Cheryty (tjejnamn). Eller lite ovanligare varianter som Water (killnamn) och Millicent (= tusenfoting, tjejnamn).

NAMNSCHEMA (ewe-språket)

mån.	flicknamn	pojksnamn
	Adzo	Kodzo
tis.	Abra	Komla
ons.	Aku	Kokou
tors.	Yawa	Yawo
fre.	Afi	Koffi
lör.	Ama	Komi
sön.	Kessi	Kossi

LEK-LEKSAKER-SPORT OCH FRITID

I Sverige leker de flesta barn mer än de arbetar, men i Ghana är det väldigt viktigt att utföra sina tilldelade sysslor. Men detta hindrar inte barnen från att leka.
De leksaker som barnen i Tsito använder är handgjorda av gamla reservdelar eller saker de hittar på soptippen eller i dikes kanten. Man rullar tunnbånd eller bildäck precis som svenska barn gjorde vid sekelskiftet. Tack vare barnens egen uppfinningsrikedom saknar de inte leksaker trots att det knappast finns några att köpa på marknaden. Föräldrarna har heller inte råd att lägga pengar på leksaker utan barnen får roa sig på egen hand. Pojkarna bygger bilmodeller av plåtskrot eller kokosnötter och tjejerna gör dockor av en träbit och ett stycke tyg och bär sedan runt med dockan precis som mammorna knyter fast sina småbarn på ryggen. Killarna ägnar också mycket av sin fritid till sport som tex: bordtennis, basket, volleyboll och fotboll mm, medans flickorna använder mycket av sin lediga tid till att fläta varandras hår och hitta på nya frisyrer.
I Ghana träffas alla åldersgrupper från småbarn till vuxna ute på gatorna hela tiden och familjeliv och släkt är mycket viktigt och man umgås mycket alla tillsammans. Man har tid till gemenskap!

SKOLSYSTEMET I GHANA-TSITO

Eftersom Ghana har varit en engelsk koloni så har Ghana ett engelskt skolsystem.
"Kindergarten" är ungefär detsamma som förskola. "Primary school" är ungefär detsamma som låg- och mellanstadium och "Secondary school" detsamma som högstadium.
Det är svårt att säga när barnen i Ghana börjar skolan då gränserna är väldigt flytande. Till stor del beror det på föräldrarnas tillgång på pengar och hur många syskon det finns i familjen som avgör om och när man får börja skolan. Har föräldrarna flera barn så skickar de i första hand pojkarna till skolan. Flickorna får gå i mån av pengar och tid. De går heller inte lika länge i skolan utan slutar ofta efter bara några år.
Det är mycket som ska betalas: en årsavgift för varje barn, skoluniform, griffeltavla, kriter, skrivhäfte och pennor mm. Skoluniform är obligatoriskt för alla även de som går på "Kindergarten", där man får börja redan vid 2 års ålder.
Undervisningen går till så att barnen skriver av det läraren skriver på tavlan på sin griffeltavla. Man sjunger också mycket för att lära sig ramsor i olika ämnen dvs rabbla utantill.
Lov har man i juli och augusti och två veckor i december och två i april. Intresset att lära sig är stort och man har stor respekt för läraren.

ELISABETH SILLER

Barn i Tsito./The children of Eunice at the shop Gloryland Inn, Tsito.

Naturmedicin

Efter våra inledande studier i Ghana, fortsatte vi nu våra verkliga arbeten - fast nu i Tsito i Ghana. Det skulle bli spännande att se om man kunde lyckas genomföra sitt specialarbete. För visst gick det bra. Jag hade tur och lyckades få kontakt med en gammal man som hette Emanuel.

Det visade sig att han var chef för alla medicinmän i byn och vem lämpar det sig då bäst att prata med, om inte han. Han pratade visserligen en mycket dålig engelska, men vi lyckades via tolk göra oss förstådda ändå. Han berättade att han var 75 år gammal och att han är född och uppvuxen i Tsito. Kunskapen om naturmedicin lärde han sig av sin far och han har arbetat med detta i 40 år. Han har ingen som helst skolutbildning, utan naturmedicinen är allt han kan, vilket ju inte är det allra sämsta.

Han visade mig runt i det närmaste grannskapet och pekade ut alla växter och träd som användes i det dagliga bruket. Det visade sig till exempel att vi båda hade ett gemensamt intresse, nämligen: SNUS. Nåja. Vi träffades ett flertal gånger och pratade, så gott det nu gick på dålig engelska och ewe, men jag hade mycket trevligt tillsammans med denne ursympatiske man.

Kunskapen om naturmedicin i hans familj kommer att dö ut med honom, eftersom hans barn har fått en grundlig skolutbildning och numera bor i Accra med flotta kläder och välbetalda arbeten. I Tsito finns dock ett flertal "herbalister", människor som känner till naturmedicin och som är organiserade i något som kallas "Ghanas nationella förening för herbalister".

Det svåra med naturmedicin är att lära sig känna igen alla växter och plantor och att veta vilka sorts sjukdomar dom kan bota. Att tillreda medicinen är inte så svårt, även om det finns flera olika sätt att göra det på. Man kan mala växten till ett pulver, man kan koka till en soppa eller te på det eller använda den som den är. En enda växt kan bota ett flertal sjukdomar. Man använder bladen till en sjukdom, blomställningen till en annan, stjälken till en tredje och rötterna till en fjärde. Man kan även använda hela växten och blanda med andra örter för att bota sjukdomar.

Det finns både likheter och skillnader inom herbalismen i

Ghana och Sverige. Likheten är tillvägagångssättet att tillreda naturmediciner och den långvariga traditionen att använda sig av vad naturen har att ge. Skillnaden är utbudet av flora och fauna. Det som finns i Sverige finns inte i Ghana och tvärtom. Så det har varit ganska givande att traska runt i byn och titta efter de växter som "min" medicinman hade visat mig och berättat om. Många av växterna fanns just runt husknuten där vi bodde, så ibland behövde jag inte gå långt för att hitta det jag sökte. Kort sagt, jag har fått ut det jag ville.

Ni som är intresserade av svensk naturmedicin, ni kan kontakta Gunilla Kvarnström i Östanås, hon har många intressanta saker och mediciner att visa och berätta om.

Sune Sjöqvist.

Hantverk

Som Koudzo, vår togolesiska student sa: "Att lära sig ett hantverk är en gyllene väg till livet". Jag får nog bara hålla med, själv har jag studerat hantverk i tre år innan jag började på Molkom och jag tänker fortsätta.

Meningen med mitt specialarbete var att jag skulle jämföra konsthantverk i Tsito och Molkom. Men jag insåg snabbt att det var dödfött, eftersom konsthantverket i Tsito är hantverk och inte konst. Däremot har hantverket i Sverige blivit konst eftersom den nästan är utdöd.

Det jag menar är att hantverket i Tsito används i det dagliga livet hur dekorerad den än är, men i Sverige står konsthantverket på hyllorna i finrummet även om det är en enkel slät kruka. Så därför jämförde jag istället hantverk i Tsito och konsthantverk i Molkom, även om hantverket är mera konstfullt i Tsito än här. Men det kanske bara är jag som tycker det eftersom det var nytt och spännande för mig.

Den största likheten däremot, det fanns sådana också, var att alla hantverkare var tvugna att ha ett arbete till förutom sitt hantverk t.ex. jobba på fälten för att få ihop sin mat. I Sverige är det samma sak, men där jobbar man extra t.ex. som slöjdlärare.

Trädseder och känslor. Molkom - Tsito

Under påsken i Tsito, framför allt under den så kallade palmsöndagen, brer man ut palmblad på marken och man viftar med palmblad i processioner. Detta är en rent kristen sedvänja och kommer ifrån Jesus' intåg i Jerusalem. Vid samma tid i Molkom tar man in björkris och smyckar det med fjädrar och ägg.

Detta är en gammal hednisk sedvänja. Man firar ljusets och livets återkomst och slutet på den kalla och avlövsade delen av året. Genom att ta in grenarna i värmen "lurar" man dem att slå ut i förtid.

Här en viktig skillnad mellan det afrikanska kynnet och det skandinaviska. Det är typiskt skandinaviskt att längta efter våren så att man nästan spricker. Eftersom alla lövträd är kala på vintern är skillnaden mellan årstiderna mycket stor.

Till skillnad från afrikas kontinuerliga grönska och värme. Det kan kanske i viss mån förklara skillnaden mellan skandinavens svurmående känslor för naturen och afrikanens mera avmätta inställning.

"Titta! löven slår ut!", säger man i Molkom.

"Åh! vaddåå, det gör de väl jämt.", svarar man i Tsito.

Martin Löfstrand

Idrott

Vad betyder idrotten för människor i ett U-land? Hur skiljer sig förutsättningarna för sport jämfört med den rika delen av världen? Följande reflektioner gjorde vi under vår tre månader långa studieresa i Västafrika. Vi har framförallt tittat på idrotten i Voltaregionen i Ghana, med byn Tsito och staden Ho i centrum.

Förutsättningar

För att kunna utöva idrott krävs tid, och i viss mån pengar. Den svenska idrottsrörelsens genombrott kom i samband med den lagstadsade arbetstiden. Plötsligt fick människor något som kallades fritid. Idrott i organiserad form hade tidigare varit förbehållen en rik minoritet. Nu blev sporten tillgänglig även för den breda allmänheten. Idrotten blev snabbt vår största folkrörelse.

De sporter som slog igenom kraftigast var de som krävde en liten eller ingen ekonomisk insats. Exempel är brottning, fotboll, dragkamp, simning, friidrott och skidåkning. Idrottsgrenar som krävde dyrbar utrustning och arrangemang fortsatte att utövas av de rikare samhällsklasserna. Exempel är golf, segling, tennis och fäktning. Idag har dessa sporter blivit öppna för alla intresserade, men spår av den gamla "överklasstämpeln" finns kvar i större eller mindre utsträckning.

Detta mönster känns igen i Ghana. De flesta av landets femton miljoner invånare lever ett liv där tillvaron går ihop, men inte mycket mer. Det är inte ofta man får pengar över, och då lägger man knappast ner några summor på idrottsutrustning. Således dominerar fotboll, friidrott och volleyboll det ghananska sportutbudet.

Organisation

I Sverige har idrotten genomgått en organisatorisk revolution under de senaste 25 åren. Numera är nästan all idrott organiserad, även för små barn. I mitten av 1970-talet såg man barn som

spelade fotboll och landhockey på var och varannan bakgård. Idag är alla idrottsliga aktiviteter organiserade av föreningar. Den spontana idrotten har dött ut. Detta har också medfört att många barn mister kontakten med sporten, eftersom de inte vill satsa så hårt som föreningsledarna ofta kräver.

I Ghana ligger man kvar på den svenska 70-talsnivån. Både i städer och byar ser man många ex-

empel på spontan idrott. I Tsito samlas till exempel pojkarna för att spela fotboll före skolan. Överallt ser man provisoriska fotbolls- och volleybollmatcher, utan någon övervakande ledare.

Givetvis finns det också en idrottsorganisation, som samordnar tävlingsverksamheten. På seniornivå påminner den om den svenska modellen. Varje sportgren har ett nationsförbund som fattar de övergripande besluten. De större idrotterna har dessutom regionsförbund, som administrerar verksamheten i var och en av Ghanas tio regioner.

På ungdomsnivå har Ghana tagit efter den forna kolonialherren Englands system. Det innebär att skolorna tar hand om barnens idrottsliga fostran. I sport-sammanhang representerar man alltså sin skola. Idrott på klubbnivå är bara aktuellt för vuxna.

Internationellt

Ghana har inte gjort sig känd för några större insatser på den internationella idrottsscenen. Den unga nationens största triumf inträffade 1991, då 16-årslandslaget vann pojk-VM i fotboll. Två år senare lyckades 18-årslaget vinna silver i junior-VM.

Fotboll är den största sporten, och med tanke på de yngre landslagens framgångar bör Ghana inom några år ha etablerat sig som en nation av hög internationell klass. Än så länge har A-landslaget inte lyckats så bra. Visserligen har de vunnit det afrikanska mästerskapet, men landet har ännu aldrig kvalificerat sig till VM. I februari 1993 slogs de ut ur VM-kvalet efter en knapp förlust mot Algeriet.

Ghananska spelare är dock eftertraktade av europeiska proffsklubbar. Mer än hälften av landslagets spelare är välbetalda som proffs i Europa. Nationalidolen Agbe Pele spelar sedan flera år i Olympique Marsielle.

Vid sidan av fotbollen är friidrotten mycket populär. Liksom i de flesta västafrikanska länder är det sprinterdistanserna som väger tyngst. Vid OS i Barcelona 1992 gjorde flera ghananska sprinters mycket goda insatser, dock utan att ta medalj.

Ghana har dessutom en världsmästare i boxning. Han har vunnit flera titelmatcher i sin vikt-klass.

Idrott i massmedia

Dagstidningarna har en förhållandevis stor andel sport i sitt material. Det finns även ett par renodlade sporttidningar. Tidningarnas sportbevakning är en ganska väl avvägd blandning av sportnyheterna från hela världen,

även om det ghananska materialet givetvis dominerar. Sportjournalistiken är mycket olik den svenska. Intervjuer är mycket ovanliga. I stället nöjer sig journalisterna med att tycka. Inför viktiga matcher för landslaget uppmanas hela nationen att be så mycket som möjligt, trots att man understryker att landslaget omöjligt kan förlora någon match. Kritisk granskning av spelare förekommer sällan. Domaren får i regel skulden för lagets förluster.

Televisionen sänder mycket sport. Vid junior-VM i Australien hade man köpt sändningar från denna fjärran kontinent. Även A-landslagets VM-kvalmatcher visas. När boxningsmästaren gick en match i USA, gick samtliga banker i Ghana samman för att bekosta en direktsändning mitt i natten. På måndagskvällar visar man dessutom en variant på den svenska "Sportspiegel".

TV sänder också en viss mängd europeisk sport. Man visar regelbundet italienska fotbollsmatcher. Fotbolls-EM i Sverige 1992 sändes också. Många ghananer kände bara till Volvo och vårt fotbollslandslag när vi frågade om Sverige.

Publikintresse

All idrott i Ghana lockar genomgående mer publik än i Sverige. Även pojklagsmatcher i fotboll och skolmästerskap i friidrott drar i vissa fall flera hundra åskådare. Fotbollspubliken är oftast mycket kunnig, och visar tydligt både uppskattning och missnöje. Ibland visas också känslor på ett mer handgripligt sätt. Vid en vänskapsmatch i Ho mellan elitlagen Voradep och Accra Heart of Oaks, var ställningen 0-0 när fem minuter återstod. Accra gjorde mål, men linjemannen vinkade för offside. Domaren valde dock att godkänna målet. Omedelbart kastade sig ett trettiotal personer över taggtråden på ena långsidan. De började jaga domaren som sprang snabbare än han gjort någon gång under matchen. Polis och militär mötte från andra sidan och räddade domaren. Hundratals människor rusade in på planen, inte för att slåss utan för att diskutera och se arga ut. Därefter tog det en halvtimme innan planen rensats från människor och matchen kunde spelas färdigt. Domaren fick poliseskort från arenan.

Vid skolornas friidrottsmästerskap i Tsito såg vi ett annat beteende hos publiken. Runt stadion satt mängder av lärare och elever och såg många spännande löpgrenar. Här applåderade man nästan aldrig en vinnare. I stället skrattade man ut de som

kom sist. Till saken hör dock att även de som kom sist såg väldigt glada ut. Däremot hade vinnarna i allmänhet en butter uppsyn.

Här träffade vi också den mest blygsamma segrare vi stött på. Det var en 17-årig flicka som vann höjdhoppet på 1,43 - ett mycket bra resultat med tanke på att hon använde sax-tekniken. Hon hävdade dock att hon bara hoppat 1,12!

Utrustning och anläggningar

En svensk bortskämd idrottare skulle förmodligen få en djup chock om han ställde upp i en tävling i Ghana. Här är resurserna mycket små, men ghananerna bevisar gång på gång att det går att utöva idrott utan dyrbar utrustning.

När det gäller fotboll är planerna i regel mycket ojämna. Stadion i Ho, som är internationellt godkänd, är ojämn med mycket lite gräs. Det finns en läktare, men elljus, högtalare och resultatavla saknas.

På mindre orter är det givetvis ännu mer spartanskt. I Tsitolutar planen ganska kraftigt. Det finns inga nät i målen, och linjerna är oftast helt bortslitna. På denna plan utövar man också friidrott. Löparbanorna lutar och är svåra att se. Man hoppar höjdhopp direkt i en sandgrop.

Idrottsskor är mycket sällsynt. Såväl löpare som fotbollsspelare är för det mesta barfota. På högre tävlingsnivå används alltid läderbollar. I ungdomsmatcher duger en platsboll, och när barnen spelar spontant är det ofta en tygtrasa eller en frukt som får fungera som boll.

Det går om man bara vill!

ANNA SKAGERSJÖ
MICAEL FASTH

Mat

När jag skulle resa till Afrika fick jag massor av goda råd från människor som aldrig varit där. Den förmaning jag oftast fick höra var denna: "Ät inte deras mat".

Lyssna nu på min fruktansvärda beaktelse: "Jag åt all slags afrikansk mat som kom i min väg. Och jag mådde vansinnigt bra!".

Så det så.

Häng med på en restaurangrunda i Accra, huvudstaden i Ghana!

Om man tar en promenad i ett vanligt kvarter på dagen, blir man förvånad över att det knappt finns ett enda matställe. Men när mörkret faller över Accra, då händer det grejer! Gatubelysning saknas, men i stället lyser hundratals små oljelampor, fiffigt

tillverkade av gamla konservburkar. Och varje liten lampa visar att där finns en krog!

Här är ord som bordsbeställning, dörrvakt, garderobsavgift och slipstväng totalt okända begrepp. I Accra är det bara att gå fram till första bästa matmadame som sitter där på trottoaren bland grytor och kastruller. Man tittar vad hon har kokat ihop, och verkar det spännande slår man till. Från ingenstans brukar små barn trola fram en bänk och ett bord, och snart står maten serverad - tillsammans med en skål vatten att tvätta händerna i.

Jag garanterar att det är en härlig känsla att sitta på en trottoar i den heta ghananska natten, äta delikat mat och se hur människorna rör sig på gatan.

Bordsskicket kan vara lite förbryllande till en början. I Ghana har man inte efterapat det franska hovsnobberi som innebär att man äter kniv och gaffel. Här är det händerna som gäller, eller rättare sagt högerhanden. Vänsterlabben är avsedd för något helt annat, och den som tar mat i denna hand är en okultiverad snuskhummer!

Vad står då på menyn? Den vanligaste grundfödan är fougou och banko (pate). Fougou är en potatisliknande massa som man får

genom att stöta rotfrukten i en mortel. Banko är en mjölblandning med en frisk och lätt syrlig smak. Till detta äter man oftast kött eller fisk med sås. Köttet är för det mesta get eller nöt, fisken påminner om makrill och är oerhört god. Till detta kommer såsen som prickas över i. Ghananerna är mästare på att tillaga spännande, välkryddade såser. Ah, jag blir hungrig bara jag tänker på alla dessa delikatesser! Andra välsmakande rätter görs exempelvis av ris, manjuk, bönor och ägg. Till detta dricker man med fördel god ghanansk öl, och blir man sugen på efterrätt är det bara att släntra bort till nästa oljelampa där det kan finnas färsk mango, ananas, apelsin eller något annat uppfriskande.

Vi vet alla att det här med restaurangbesök kan vara en dyr vana. Var ligger krogpriserna i Ghana? Tja, allt är ju relativt, men som svensk känns det trevligt att få en mycket mättande middag för två kronor.

Finns det då inget läbbigt i detta generösa skafferi?

Okej, jag ska vara ärlig. Vid ett tillfälle utstötte hela gruppen ett unisont "vad äckligt" när maten kom på bordet. Ur min matskål stack det upp en baktass, medan Anna kunde njuta av en tjock svans. Dessa kroppsdelar kom från en smällfet sockerrörs-

rätta, en för oss okänd delikatess.

Vi tog oss samman och beslutade oss för att ta seden dit vi kommit. Med friskt humör högg vi in på den döda gnagaren.

Det var inget gott.

Det smakade gammal rätta.

MICAEL FASTH

Ouagadougou

Ouagadougou.

Jag sa - Ouagadougou.

Nu har jag varit där, i huvudstaden med världens mest svåruttalade namn. Ouagadougou.

Staden ligger i Burkina Faso, torkans rike. Ett stycke land i Sahel, gränzonen mellan den torra savannen och den enorma Saharaöknen.

Närheten till öknen gör sig snabbt påmind. Bara efter några timmar på gatorna i Ouagadougou börjar ögonen rinna av dammet, det mikroskopiska stoftet som kommer flygande från Sahara och tränger in överallt. Det blir ännu värre av att bara en del av huvudstadens gator är asfalterade. På de övriga river bilar och ett otal mopedar upp moln av dam som gör att staden vilar i ett ständigt dis, även då den heta solen skiner från en blå himmel.

Men i Burkina Faso finns det större problem än dammiga gator. Landet finns ständigt med på FN:s dystra lista över världens fattigaste stater. När man reser genom denna snustorra nation, förvånas man över hur denna magra jord över huvud taget kan livnära ett folk. Mil efter mil ser man röd, torr, platt, dammig jord, alldeles naken. Här och där dyker en liten by upp. Man ser en samling runda hyddor, och människor som går och petar i det som kallas fält.

En resa genom Burkina Faso är en färd genom uttorkad hopplöshet. Torkan blir ännu värre genom en ond cirkel: Under den långa torrperioden längtar alla efter regn. Men när regnen äntligen kommer, är de så häftiga att mycket av det oskyddade jordlagret spolats bort. Samtidigt fortsätter den hotfulla Saharaöknen att växa åt alla håll och kanter.

De extremt hårda livsvillkoren sätter också sin prägel på folket. Burkinabeerna är på intet sätt otrevliga, men definitivt mer avvaktande och inbundna än sina öppna och hjärtliga grannar i det mer välmående Ghana.

Till saken hör också att Burkinas hårt prövade folk lever under en militärdiktatur. För några år sedan styrdes landet av den framsynte Thomas Sankara, tvek-

löst en av Afrikas mest humana och modiga ledare. Men så mördades han av en så kallad "god vän". Nu styrs Burkina Faso med järnhand, och även besökaren drabbas av otaliga kontroller från militär och polis.

Men är då denna nödställda nation dömd till undergång? Nej, faktiskt inte. Hoppets grönska spirar i den till synes döda Saheljorden. Namnet på räddningen är Naam.

Naam är en bonderörelse som snabbt sprider sig i flera länder runt Sahara. Målsättningen är i korta ordalag att ge bönderna en ny tro på sig själva och sina kunskaper. Sedan lång tid tillbaka har den afrikanske bonden varit nedtryckt. Han har ständigt fått höra att han saknar värde, och följden har givetvis blivit uselt självförtroende och ännu uslare betalning. Ett annat faktum som bidragit till den tragiska utvecklingen är alla de experter från den rika delen av världen, som kommit till Afrika för att sätta fart på jordbruket. Utan att ha minsta kunskaper om de lokala förhållandena, har dessa förståsigpåare talat om hur man ska bruka denna känsliga jord. Ofta har direktiven haft rent egoistiska syften. Biståndsgivaren har krävt att man ska sluta odla spannmål och i stället satsa helt på till exempel kaffe eller kakao. Dessa varor köps sedan av det rika landet, för det mesta till underpriser. En av följderna blir att det afrikanska landet inte kan producera lika mycket mat som tidigare, eftersom man nu odlar exportvaror på en stor del av åkerjorden. I stället måste man importera livsmedel. Detta är dyrt, och innebär att landet och folket blir ännu fattigare.

Men nu börjar bönderna vakna till medvetande. De får lära sig att de är oundgängliga för landet, och att deras roll som matproducenter ger dem både status och makt. De ökar samarbetet i byarna, och väcker upp gamla beprövade metoder. De påminns om att de svarta hade ett väl fungerande jordbruk, långt innan den vite mannen steg i land och vände upp och ner på tillvaron.

Naam följer också med sin tid och satsar på utbildning. Men man köper inte grisen i säcken, utan ser till att anpassa nymodigheterna efter afrikanska förhållandena.

När man reser genom Burkina Faso ser man många av Naam-folkets ansträngningar för att rädda jorden åt människorna. Ibland blir det en chock för ögat. Plötsligt bryts den röda savann-

tristessen av en prunkande grön konstbevattnad odling.

Bönderna reser sig och öknens blommor.

MICAEL FASTH

Tågresa

Klockan tre på natten lyckas jag äntligen somna, trots att hela kroppen värker. Min sömn blir djup, på gränsen till medvetslöshet. Men bara en halvtimme senare väcks jag brutalt. Det är tuppen under mig som gal. Han fyrar av en serie ekande kuckeliku, och min unga nattsömn är över. En lök faller ner i mitt huvud, och jag känner hur tomatsaften på golvet är på väg att tränga genom mina skor. Jag tittar ut på fullmånen och konstaterar att det här med att åka tåg i Afrika har sina sidor.

Efter att ha skumpat runt i diverse bussar och lastbilar, såg jag fram mot en 27 timmar lång tågresa. För min inre syn såg jag mig själv nedsjunkna i en mjuk bekväm stol, avslappnad och betraktande landskapet, samtidigt som tåget mjukt tog mig från Burkina Fasos huvudstad Ouagadougou till Abidjan i Elfenbenskusten. Mina förhoppningar bekräftades när jag köpte biljett. En enkel i andra klass kostade 300 kronor. Det är oerhört mycket pengar i Västafrika, och för en så hög insats får man givetvis en resa av hög klass.

Trodde jag.

Jag trodde fel.

När tåget rullade in på stationen i Ouagadougou trodde jag först att det var ett godståg med skrotlast. Men det visade sig att det gigantiska dieselloket drog de vagnar som skulle bli resenärernas hem det närmaste dygnet.

Innan tåget hann stanna kastade sig folk ombord. Sittplatsbiljetter existerar inte, så först till kvarn får sitta. Jag lyckades kämpa mig till en fönsterplats. Sedan började jag titta mig omkring. Vilken syn! Vagnen var det mest nedslitna jag någonsin sett stå på en räls. Enstaka flagor av målarfärg fanns kvar, liksom fragment av det som en gång varit skumgummistoppade säten. Nu återstod bara träribbor å la svensk parkbänk. En nyligen huliganvandaliserad tunnelbanelvagn skulle garantera ett fräschare intryck.

Nu välldes människor in i tåget. De man lade märke till först var ett stort antal torgmadamer i viktklassen över 100 kilo. Med

sig hade de mängder av jättelika korgar, fyllda av tomater, lök och andra varor. Alla golvytor fylldes snabbt, och de som inte hittat någon sittplats fick slå sig ner på en korg eller rissäck. En man kom in med ett tiotal levande höns. De stoppades in som de var, här och där där det fanns plats. Tuppen trycktes in mellan väggen och min ryggsäck. Där satt han inklämd de närmaste 27 timmarna.

Tåget hoppade igång och fick upp en förvånansvärd hastighet. Jag insåg snabbt att komforten lyste med sin totala frånvaro. Lok och vagnar skuttade fram, och glappet mellan vagnarna var så brett att man själv fick ta ett litet språng för att inte fastna i mellanrummet.

Snart var det dags för nästa akt i skådespelet. Tio män kom in i vagnen, med sluga leenden och massor av kartonger. Ur lådorna tog de upp vackra tyger som de försiktigt lade i plastpåsar. Därefter gick de fram till vagnens kortsida. Utan att tveka bände de upp mellanväggen och fyllde det hemliga utrymmet med tyger från golv till tak. Ett par burkinska poliser kom in och tittade på. Så går det till när man smugglar textil till Elfenbenskusten!

På stationen fick jag veta att tåget skulle ha en restaurangvagn. Så var inte fallet. Jag hittade däremot en toalett, men där satt redan tjugo höns, så det var bara att vända på klacken innan man blev utsatt för kackel eller värpning.

I stället fick resenärerna uträtta sina behov när tåget stannade. Då blev paniken fullständig. Mängder av folk kastade sig av tåget och rusade till närmsta buske. Samtidigt var trängseln på perrongen av tätaste slag. Massor av försäljare lockade med isvatten och diverse smaskig mat som langades in genom fönstren. På det sättet blev man i alla fall mätt.

Tåget var en rullande marknad där det aldrig var tyst. Ibland svallade känslorna höga, och vid ett tillfälle utbröt ett rejält slagsmål mellan vagnens två största damer. Det krävdes fyra fullvuxna karlar för att sära på de mogna kvinnorna. Hela vagnen jublade åt fighten.

Efter 27 timmar var vi framme i Abidjan. Jag var trött, smutsig och svettig. Skorna var inklenade med tomatsaft, och ryggsäcken täckt av hönsskit. Jag sa adjö till tuppen och letade upp ett hotell. Rummet var tyst, sängen var mjuk, duschen var underbar och jag sov mitt livs mest underbara sömn.

Innan jag domnade bort log jag när jag kom att tänka på SJ:s slogan: "Tåget - ett civiliserat sätt att resa".

MICAEL FASTH

HÄR AVSLUTAR VI FÖRRA ÅRETS KURS OCH DERAS UPPLEVELSER FRÅN GHANA. EFTERSOM DETTA ÄR HÖSTENS FÖRSTA NUMMER AV AGELE, HAR VI ÄVEN MED DEN TRADITIONELLA PRESENTATIONEN AV 93/94- ÅRS ELEVER. TYVÄRR FINNS INTE VÅRA TOGOLESISKA STEPENDIATER MED OSS.

HEJSAN !!

Jag heter Anna och kommer från Karlskoga, några mil härifrån Molkom. Jag är 19 år och gick i våras ut den 3-åriga omvårdnadslinjen. Har i sommar arbetat med äldre människor på sjukhuset i Karlskoga. Jag är bl.a intresserad av att träna. Åker framför allt mycket längdskidor på vintern. Det är kul! På sommaren vindsurfar jag så ofta jag hinner. Är scout, och har varit på mycket läger osv. Jag älskar att resa. Fotografering är kul och jag skulle gärna vilja lära mig mer. Av det här året hoppas jag få lära mig mycket och uppleva en hel del. Mitt motto är enkelt: NJUT, OCH GÖR SÅ MYCKET SOM MÖJLIGT AV LIVET!!!

Jag heter Eva Wikström, är 20 år och kommer från Stockholm. Jag har gått en treårig ekonomisk/teknisk linje på gymnasiet och en ettårig miljövårdslinje på folkhögskola.

Jag har sökt den här linjen för att göra något helt annorlunda och för att förhoppningsvis kunna bilda en egen uppfattning av biståndets för- och nackdelar.

Jag trivs bäst när jag är ute i naturen, reser eller spelar handboll.

Mitt motto är: "En liten gåva är bättre än ett stort löfte."

HEJSAN !

Jag heter Ulrika Wilhelmson, är 19 år och kommer från Kristinehamn, som ligger i Värmland. Tidigare har jag gått en två-årig turismservicelinje på gymnasiet och en ett-årig folkhögskolekurs med inriktning turism/språkprofil.

Sedan några år tillbaka har jag under helger och lov arbetat som receptionist och lokalvärdare. På fritiden idrottar jag till stor del, bl a innebandy och orientering. Det största nöjet som jag har är att resa. Mitt motto är: " Det är stor skillnad på att leva och att uppleva ".

MALIN

För 19 år sedan föddes jag och växte sedan upp i en liten by som heter Hortlax, ca en mil utanför Piteå i Norrbotten.

När jag var ledig från skolan brukade jag sköta om mina två hundar, dansa(foxtrot och bugg), vara med kompisar, spela fiol och innebandy m.m Dessutom tillbringade jag en del tid på "hiskeliga" scout-äventyr, bl.a i slalombacken.

På gymnasiet gick jag teknisk linje, kemigren. Det var både kul och jobbigt.

Efter att ha sopat Piteås gator hela sommaren -93, begav jag mig hit till Molkom(120 mil hemifrån) och här är jag nu, med Togo i sikte!

Jag heter Angelica Olofsson och befinner mig nu i Molkom som en norrlänning i tillfällig exil. Jag sökte mig hit övertygad om att tiden var mogen för att se sig om i världen.

Tidigare i mitt tjugo- åriga liv har jag gått igenom en tre- årig samhällsvetenskaplig linje samt sett en folkhögskola med en städerskas ögon.

Jag tycker om att experimentera med saker som akvarellmålning, fotografering, batik- och växtfärgning. Någon gång hoppas jag kunna kalla mig multikonstnär med den rätta viljan men kanske inte alltid de rätta talangerna.

Jag heter Eva Nilson, kommer ifrån Ed i Dalsland, och är 21 år.

Jag tycker om musik, köra MC, rida, måla och att resa. Tidigare har jag utbildat mig till barnskötare och jobbat några år på förskola. Carpe diem

Helena Jansson heter jag, är 19 år och kommer ifrån Norberg som ligger i Västmanland.

Vad jag har sysslat med? Jo, jag har gått en treårig omvårdnadslinje på gymnasiet.

På helger och lov försöker jag tjäna ihop lite pengar genom att jobba på ett servicehus.

På fritiden sköter jag om min häst, som jag tävlar hoppning tillsammans med. I övrigt försöker jag göra det bästa av livet. Mitt motto: Tro, Hopp och Kärlek.

Hej på er!

Mitt namn är Kent Rönnerberg och jag blir 24 år gammal i maj... den 29:de för att vara exakt.

Jag kommer ursprungligen från Sollefteå men har även bott på många andra ställen. Det är likadant vad det gäller yrken, jag har provat på väldigt många olika. Jag har däremot inte gått i gymnasiet men har trots det läst in det mesta av de grundläggande ämnena. Även mina intressen varierar, fast det mesta kretsar runt resor och media.

VÅGA VÅGA

Hej!

Jag heter Bahram Seidi och är 32 år. Jag är en nomad från Iran, har de senaste fem åren bott i Sverige. Jag har gått på folkhögskola i Stockholm tre år, där jag bl.a. lärde mig svenska.

Dikt, film och foto är mina intressen. Mitt motto är: Peace and love.

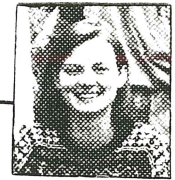
TOGO-LINJEN 93/94

Kent,
Sollefteå

Malin, Hortlax

Anna B.,
Karlskoga

Angelica, Örträsk

Ulrika,
Kristinehamn

Helena, Norberg

Josefin, Östhammar

Eva N., Ed

Bahram, Stockholm

Eva W., Stockholm

Anna O.,
Trollhättan

Alexandra, Nässjö

Jag heter Alexandra och kommer från järnvägsknuten Nässjö, på det småländska höglandet. Jag är 19 år och gick i våras ut naturvetenskaplig linje. Mina tre gymnasieår präglades av slit-samma studier, så för att göra något helt nytt sökte jag Togo-linjen. Jag har höga förväntningar och tror att jag kommer lära mig mycket det här året.

På fritiden håller jag mest på med musik. Jag spelar piano och sjunger i några olika samman-sättningar.

Jag är en kunskapstörstig människa, som tycker om språk och naturen. I framtiden vill jag utbilda mig till biolog och jag hoppas få tillfälle att jobba utomlands under en del av mitt liv.

Mitt motto: "Gör allting hel-hjärtat."

HEJ!

Jag heter Anna Olsfelt och är 20 år.

Trollhättan är min hemstad och där bor jag tillsammans med mina föräldrar och två bröder.

Förra året tog jag studenten efter tre år på den samhälls-vetenskapliga linjen. Därefter blev jag Irlands-frälst när jag tillbringade åtta lärorika och roliga månader i Dublin, på Ir-land, som au pair.

Jag tycker mycket om att resa för att få uppleva andra länder och kulturer och det var en av anledningarna till att jag valde Togo-linjen.

Jag är också intresserad av att lyssna på musik, spela tvär-flöjt, skriva, fotografera och läsa.

HEJ !

Mitt namn är Josefin Barck och jag är 19 år. Jag är född och uppväxt i Stockholm men bor sedan en läng-re tid i Östhammar, Roslagen. På gymnasiet gick jag den 3-åriga samhällsvetenskapliga linjen, det var roligt men tidskrävande. På fritiden har jag under många år jobbat som scoutledare, vilket är mycket givande eftersom jag gillar friluftsliv och att arbeta med människor. Lägren är höjdpunkten, speciellt de internationella! Mitt musikintresse är stort och jag sjunger både i kör och som so-list. När lusten faller in spelar jag tvärflöjt. Andra intressen är sport (framförallt gymnastik och dans), resor och slalom. Får jag tid över skriver jag gärna brev eller läser. Motto: "Ingen har all-t, men alla har något".

Vandring till Brattfors

Halv nio var vi redo, den tre mil långa vandringen till Bratt-fors låg framför våra fötter.

Undertiden vi vandrade djupare in i Värmlandsskogen, steg solen högre och högre på himlen. Passande nog fanns det ett vind-skydd alldeles i närheten, när Mats och Håkans ben började strejka. En timme hade då gått och det var dags för fika. Mät-ta och belåtna styrde vi stegen mot Mangenbaden, där några bada-de innan lunchen skulle tillagas.

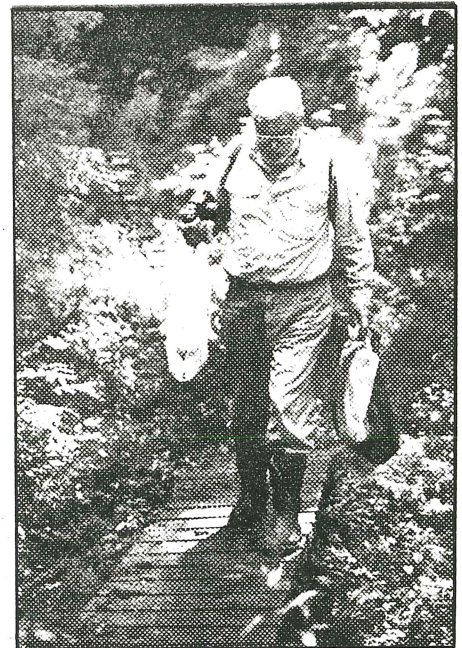
När stormköken väl var uppsatta kom ovädret. Vindpinade och stelfrusna sökte vi skydd i bad-platsens omklädningsrum för att äta den varma soppan.

Lite medtagna fortsatte vi mot Ångsågen, där vi skulle slå läger för natten.

Väl framme satte vi upp tälten, hämtade ved och lagade mat. Till kvällsmat serverades näv-gröt och fläsk, en gammal värmländsk maträtt. Mats nyplockade Karl Johan-svampar rensades och

Promenade à Brattfors

Mats avec les sacs remplis par des champignons.

Mats med svampkassarna.

Vid Mangens strand på väg till första dagens lunch.

A côté du lac Mangen le premier jour.

stektes över elden för att sedan avnjutas av oss allihop. Kvällen tillbringade vi runt lägerelden.

Trötta men nöjda med att ha tillryggalagt två mil under dagen, kröp vi till kojs.

Morgonen därpå gav vi oss ut på Brattforsleden. Solen sken och

Bahram se repose à côté de la rivière.

Bahram vid Lungälven.

alla njöt av den underbara naturen. Efter lunchen i en glänta vid Lungälven, började den kanske mest krävande biten av vår vandring. Den sträcka som var kvar fram till Brattfors bestod av raviner. Det var rejält jobbigt att kämpa i denna mycket kuperade terräng och

svetten lackade.

När vi kom fram till Brattfors, köpte vi glass i den lokala Konsumbutiken och tittade på traktens gamla väbevarade järnhytta.

Trötta, smutsiga och glada, efter ett par roliga dagar, steg vi på bussen hem.

Josefin Barck och Eva Nilsson

Nävgröt och fläsk, och så småningom svamp, vid läger elden vid Ängsågen.

La nourriture traditionnelle, et champignons, devant le feu de bivac.

SVENSKA TOGOFÖRENINGEN

Gävoredovisning för tiden 93.01.01-93.06.30

93.01.04	ULF O. GUNNEL KÄLLSTEDT, SUNDBY SÄTERI, 640 62 MALMKÖPING	100:-
93.01.05	BIRGITTA SVENSSON, ST TOMTEN, TRÄVAD, 534 92 VARA	50:-
93.01.05	HELEN MAGNUSSON, ÄNGSVÄGEN 3 B, 693 30 DEGERFORS	100:-
93.01.05	MATS MATSSON, SUSAN VINDS VÄG 4, 660 60 MOLKOM	170:-
93.01.07	MARIA/PETER SUNESDOTTER/WICHERS, STOMSDAL, LIARED 523 91 ULRICEHAMN	195:-
93.01.08	DAVID LIFMARK, STUDIEGÅNGEN 6 - 006, 416 81 GÖTEBORG	50:-
93.01.08	CATARINA SVENSSON, BRINKAG. 2, 532 32 SKARA	50:-
93.01.14	TOGOKURS 92/93, FOLKHÖGSKOLAN, BOX 66, 660 60 MOLKOM	3400:-
93.01.15	SIF LANNERBRO, MILLÄKERSGATAN 1, 792 00 MORA	100:-
93.01.25	HANNA ÖSTMAN, LISSFORSV. 21, 780 44 DALA-FLODA	100:-
93.01.25	TOGOKURS 92/93, FOLKHÖGSKOLAN, BOX 66, 660 60 MOLKOM	210:-
93.01.28	GUNILLA FORSSANDER-KARLSSON, MARKNADSGATAN 30, 660 60 MOLKOM	400:-
93.01.29	MICAEL PERSSON, GAMLA LANDSVÄGEN, 686 03 VÄSTRA AMTERVIK	200:-
93.02.01	ANN-MARIE SVENSSON, BODARNA 40, 780 10 GUSTAFS	100:-
93.02.02	GUSTAF ANDERSSON, VETEÄGGEN 6 B, 781 35 BORLÄNGE	50:-
93.02.02	VALTER SKOG, SKÄFTINGEBÄCKEN 20 6TR, 163 64 SPÅNGA	93:-
93.02.02	PERNILLA AXELSSON, NYGATAN 56 - 20, 891 34 ÖRNSKÖLDSDVIK	100:-
93.02.02	K-A OCH GULLAN KAMPERIN, LILLGATAN 4, 660 60 MOLKOM	200:-
93.02.03	IRÈNE JOHANSSON, LILLÄNGEN 4047, 661 00 SÄFFLE	100:-
93.02.03	PER-ERIK LARSSON, ALMESÄSEN, HELAS, 534 96 VARA	100:-
93.02.03	LARS-ÅKE MATSSON, LOLLANDSGATAN 31, 164 43 KISTA	100:-
93.02.03	ULF O. GUNNEL KÄLLSTEDT, SUNDBY SÄTERI, 640 62 MALMKÖPING	100:-
93.02.03	HELMI OCH ERIK FRANKLIN, ÖSTERVÄGEN 20, 763 43 HALLSTAVIK	200:-
93.02.04	CATARINA SVENSSON, BRINKAG. 2, 532 32 SKARA	50:-
93.02.04	RUNE SELÉN, FOGHAMMARSVÄGEN 7, 740 50 ALUNDA	500:-
93.02.04	ELISABETH, PETER STRÖMBÄCK DEGERFELDT, MEJERIFLYGELN, BLOMBERG 533 93 KÄLLBY	100:-
93.02.05	ELSA BÖHLMARK, HUSAKERSGATAN 11, 792 00 MORA	50:-
93.02.08	LEIF ERIKSSON, V BANGATAN 59 B, 195 00 MÄRSTA	30:-

93.02.08	INGELA JANSSON, PL 6313, 686 00 SUNNE	150:-
93.02.09	GUNILLA LARSSON, ALMESÄSEN, HELAS, PL 7202, 534 96 VARA	200:-
93.02.09	4827668-7 REFERENS, GIK FRÅN PG SAKNAS,	150:-
93.02.11	JENNY GILLE, GUSTAV ADOLFS ALLÉ 17, 703 56 ÖREBRO	100:-
93.02.15	LEIF ERIKSSON, V BANGATAN 59 B, 195 00 MÄRSTA	30:-
93.02.16	HANS HOVENBERG, KASERNGATAN 13, 582 28 LINKÖPING	100:-
93.02.18	NIKLAS HÖGBERG, UGGLEVIKSGATAN 13, 2 TR., 114 27 STOCKHOLM	70:-
93.02.24	GUSTAF ANDERSSON, VETEVÄGEN 6 B, 781 35 BORLÄNGE	50:-
93.02.26	BIRGITTA SVENSSON, ST TOMTEN, TRAVAD, 534 92 VARA	50:-
93.03.02	ANNA ARONSSON, BJÖRKSBACKSG. 6, 792 75 FÄRNÄS	50:-
93.03.02	ANN-MARIE SVENSSON, BODARNA 40, 780 10 GUSTAFS	100:-
93.03.02	HELEN MAGNUSSON, ÅNGSVÄGEN 3 B, 693 30 DEGERFORS	100:-
93.03.02	LENNART STAHLBERG, KARLSLUND SG. 3, 703 41 ÖREBRO	200:-
93.03.03	EDVIN LILJEMARK, BRUNNSBERG 4201, 796 90 ÄLVDALEN	50:-
93.03.03	GUNILLA FORSSANDER-KARLSSON, MARKNADSGATAN 30, 660 60 MOLKOM	200:-
93.03.04	NIKLAS HÖGBERG, UGGLEVIKSGATAN 13, 2 TR., 114 27 STOCKHOLM	70:-
93.03.10	SVEA ÖRNSTEDT, ÖRNSTIGEN 33 3TR, 183 50 TÄBY	100:-
93.03.15	FAM. BONNIE NILZON, BODARNE 40, 780 10 GUSTAFS	100:-
93.03.19	GUNILLA FORSSANDER-KARLSSON, MARKNADSGATAN 30, 660 60 MOLKOM	200:-
93.03.24	GUSTAF ANDERSSON, VETEVÄGEN 6 B, 781 35 BORLÄNGE	50:-
93.03.26	VALTER SKOG, SKÄFTINGEBACKEN 20 6TR, 163 64 SPANGA	125:-
93.03.29	PERNILLA AXELSSON, NYGATAN 56 - 20, 891 34 ÖRNSKÖLD SVIK	100:-
93.03.29	ANNELI HOURULA, SEMINARIEV. 9, 645 33 STRÅNGNÄS	100:-
93.03.29	SIGGE O GUNILLA NIWONG, FROSTBO 261, 781 96 BORLÄNGE	200:-
93.03.30	LARS-AKE MATSSON, LOLLANDSGATAN 31, 164 43 KISTA	50:-
93.03.30	BIRGITTA WILLIAMSSON, VAGMÄSTAREV. 42, 232 53 ÅKARP	100:-
93.03.30	MATS MATSSON, SUSAN VINDS VÄG 4, 660 60 MOLKOM	340:-
93.03.31	ANNELIE WIKLUND, BLÅKLOCKSV. 4, 791 91 FALUN	50:-
93.03.31	JENNY GILLE, GUSTAV ADOLFS ALLÉ 17, 703 56 ÖREBRO	100:-
93.03.31	HELEN MAGNUSSON, ÅNGSVÄGEN 3 B, 693 30 DEGERFORS	100:-
93.03.31	SUSANNE JOHANSSON, VEGAGATAN 11, 1 TR, 392 33 KALMAR	300:-
93.04.01	VIOLA JOHANSSON, VATTNÄS 6700, 792 00 MORA	100:-
93.04.01	LENA JOHANSSON, SLÄTTERGATAN 15, 462 40 VÄNERSBORG	200:-
93.04.02	INGELA JANSSON, PL 6313, 686 00 SUNNE	150:-
93.04.05	CATARINA SVENSSON, BRINKAG. 2, 532 32 SKARA	50:-
93.04.05	ULF O. GUNNEL KALLSTEDT, SUNDBY SÄTERI, 640 62 MALMKÖPING	100:-
93.04.06	INGER RAABY, VÖLUND SG. 4, 3 TR., 113 21 STOCKHOLM	98:-
93.04.13	ELLEN LINDBERG, BROGATAN, 781 33 BORLÄNGE	100:-
93.04.19	MATS OCH ANNELIE REINHOLDSSON/FOLKE, HOLBÄCKSHULT 7 598 95 VIMMERBY	100:-
93.04.20	GUSTAF ANDERSSON, VETEVÄGEN 6 B, 781 35 BORLÄNGE	50:-
93.04.29	LENA JOHANSSON, SLÄTTERGATAN 15, 462 40 VÄNERSBORG	200:-
93.04.29	GUNILLA LARSSON, ALMESÄSEN, HELAS, PL 7202, 534 96 VARA	200:-
93.04.29	HAKAN FRANKLIN, KARTASGATAN 15, 654 61 KARLSTAD	200:-
93.04.30	MINNA KARJALAINEN, VIKSÅNGSV. 9, 3 TR, 152 70 SÖDERTÄLJE	50:-
93.04.30	KJELL LÄRKAS, GOLFVÄGEN 7 C, 795 32 RÄTTVIK	93:-
93.04.30	GUNILLA FORSSANDER-KARLSSON, MARKNADSGATAN 30, 660 60 MOLKOM	200:-
93.04.30	MATS MATSSON, SUSAN VINDS VÄG 4, 660 60 MOLKOM	200:-
93.05.04	KARIN BERTELSEN, ÅSGATAN 6, 662 00 AMÅL	200:-
93.05.07	VALTER SKOG, SKÄFTINGEBACKEN 20 6TR, 163 64 SPANGA	61:-
93.05.07	TOGOKURS 91/92, MOLKOMS FHSK, BOX 66, 660 60 MOLKOM	1500:-
93.05.11	ANNA ARONSSON, BJÖRKSBACKSG. 6, 792 75 FÄRNÄS	100:-
93.05.13	HAKAN FRANKLIN, KARTASGATAN 15, 654 61 KARLSTAD	200:-
93.05.14	TOGOKURS 92/93, FOLKHÖGSKOLAN, BOX 66, 660 60 MOLKOM	1235:-
93.05.17	GUNILLA LARSSON, ALMESÄSEN, HELAS, PL 7202, 534 96 VARA	200:-
93.05.17	LISBETH LARSSON, BOX 387, 780 51 DALA-JÄRNA	40:-
93.05.18	MOLKOMS SKOLKOOPERATIV, BOX 66, 660 60 MOLKOM	8460:-
93.05.18	MOLKOMS FOLKHÖGSKOLA, BOX 66, 660 60 MOLKOM	6028:-
93.05.19	GUSTAF ANDERSSON, VETEVÄGEN 6 B, 781 35 BORLÄNGE	50:-
93.05.25	LEIF ERIKSSON, V BANGATAN 59 B, 195 00 MÄRSTA	25:-
93.05.25	EDVIN LILJEMARK, BRUNNSBERG 4201, 796 90 ÄLVDALEN	50:-
93.05.28	GUDRUN SCHULZE, ACACIEVEJ 3., DK - 1867 FREDRIKSBERG	100:-
93.06.02	MATS MATSSON, SUSAN VINDS VÄG 4, 660 60 MOLKOM	170:-
93.06.02	GUNILLA FORSSANDER-KARLSSON, MARKNADSGATAN 30, 660 60 MOLKOM	100:-
93.06.03	NIKLAS HÖGBERG, UGGLEVIKSGATAN 13, 2 TR., 114 27 STOCKHOLM	50:-
93.06.03	ULLA BRODOW, EKENÄSGATAN 9, 654 68 KARLSTAD	100:-
93.06.11	FÖRENINGEN KARIBU, C/O VESTLUND, BERGLIDEN 6, 131 42 NACKA	50:-
93.06.11	TOGOKURS 92/93, FOLKHÖGSKOLAN, BOX 66, 660 60 MOLKOM	70:-
93.06.21	KARIN EHLIN, TEGELBRUKSVÄGEN 8, 792 03 FÄRNÄS	50:-
93.06.21	EDVIN LILJEMARK, BRUNNSBERG 4201, 796 90 ÄLVDALEN	50:-
93.06.23	GUSTAF ANDERSSON, VETEVÄGEN 6 B, 781 35 BORLÄNGE	50:-
93.06.24	HAKAN FRANKLIN, KARTASGATAN 15, 654 61 KARLSTAD	200:-
93.06.28	INGER RAABY, VÖLUND SG. 4, 3 TR., 113 21 STOCKHOLM	50:-
93.06.30	SUSANNE JOHANSSON, VEGAGATAN 11, 1 TR, 392 33 KALMAR	200:-

Summa för perioden:

32163:-